

ВІКТОР ПАПАНЕК

ДИЗАЙН ДЛЯ РЕАЛЬНОГО СВІТУ

Екологія людства та соціальні зміни

Друге видання, повністю переглянута

ArtHuss

Київ · Видавництво «ArtHuss» · 2020

УДК ??????????
П???

Папанек В. Дизайн для реального світу: Екологія людства та соціальні зміни / Віктор Папанек; переклала з англ. Дарія Цепкова. Київ : ArtHuss, 2020. 480 с.

Перекладено за виданням:

Papanek, Victor. Design for the Real World: Human Ecology and Social Change / Victor Papanek. Thames & Hudson; 2nd edition. 1985.

Дизайнери врятовують світ — у це беззастережно починаєш вірити після прочитання книги Віктора Папанека, що вже стала класикою професійної літератури для представників творчих професій. Поряд зі жвавістю викладу, насиченістю яскравим фактажем і прикладами та розкішною авторською іронією, найбільша цінність цієї книжки — її світоглядна складова. Це справді яскравий взірєць філософії фаху, викладеної через історію його розвитку з усіма здобутками й хибами, через усвідомлення його широких можливостей і бачення його місії в подальшому житті людства. А незмінна людиноцентричність, увага до соціального контексту й проблем довкілля роблять цю книгу актуальною й за півстоліття після написання.

Усі права захищено, жодну частину цього видання не можна відтворювати, зберігати або передавати в будь-якій формі та будь-якими засобами: електронними, механічними, фотокопіювальними чи іншими — без попереднього письмового дозволу власників авторських прав.

- © Victor Papanek, 1971
- © Дарія Цепкова, переклад, 2020
- © ArtHuss, 2020

ISBN ???-???-????-?-?

ЗМІСТ

Передмова до першого видання	9
Передмова до другого видання	15
ЧАСТИНА ПЕРША. ЯК ВОНО Є	
1. Що таке дизайн? <i>Визначення комплексу функцій</i>	25
2. Філогеноцид <i>Історія професії промислового дизайну</i>	40
3. Міф про благородне ледащо. <i>Дизайн, «мистецтво» й ремесло</i>	62
4. Убивство саморобок <i>Соціальна та моральна відповідальність дизайну</i>	76
5. Наша культура одноразових серветок <i>Застарілість та цінність</i>	108
6. Чарівні пігулки й талідомід <i>Масове дозвілля та шахрайські витівки</i>	124

ЧАСТИНА ДРУГА. ЯК МОГЛО БИ БУТИ

7. У повстання є причина <i>Винаходи та інновації</i>	173
8. Дерево знань <i>Біологічні прототипи в дизайні</i>	208
9. Відповідальність дизайну <i>П'ять міфів та сім напрямів</i>	237
10. Дизайн довкілля <i>Забруднення, скупчення, екологія</i>	270
11. Неонова дошка <i>Навчання дизайну та дизайнерські команди</i>	307
12. Дизайн для виживання та виживання через дизайн <i>Підсумки</i>	344
 <i>Бібліографія</i>	 371
 <i>Показчик</i>	 409

*Цю книгу я присвячую своїм студентам —
за те, чого вони мене навчили*

Передмова до першого видання

Є професії й шкідливіші за індустріальний дизайн, але таких дуже мало. І, мабуть, лише одна професія — більш шахрайська. Дизайн реклами, що має переконувати людей купувати непотрібні їм речі за гроші, яких у них немає, аби справити враження на інших, яким байдуже, — мабуть, це найбільш шахрайська царина з усіх, що нині існують. Промисловий дизайн — джерело помпезних ідіотизмів, що їх потім розносять рекламники, — тримає почесне друге місце. Ніколи раніше в історії дорослі люди не сідали кружка й не вигадували електричні гребінці, лопатки для взуття, вкриті стразами, і хутрянні килимки для ванних кімнат — а потім не складали вигадливі плани виробництва та продажу цих дивацтв мільйонам людей. Раніше (у «давні добрі часи»), якщо людині подобалося вбивати інших людей, їй треба було отримати генеральське звання, купити вугільну шахту або хоча б вивчити ядерну фізику. Тепер індустріальний дизайн поставив убивство на конвеєр. Через створення злочинно небезпечних автівок, що вбивають чи калічать приблизно мільйон людей щороку, через нові категорії сміття, що не розкладається й захащує природу, і через вибір матеріалів та технологій, що забруднюють наше повітря, дизайнери стали небезпечним видом. І навички, необхідні для всього переліченого, дбайливо передаються наступному поколінню.

В епоху масового виробництва, коли будь-що має попереднє планування та дизайн, саме дизайн став найбільш впливовим інструментом. За його допомогою люди надають

форму тому, чим користуються, своєму довікілью (а супутньо — суспільству й собі самим). Це вимагає від дизайнерів високої соціальної та моральної відповідальності. Також дизайнерам-практикам знадобиться глибоке розуміння людей та винесення процесу дизайну на публіку. Жодної інструкції з відповідальності дизайнера, жодної книги, яка би ставилася до майбутніх користувачів із такою повагою, досі ще не було опубліковано.

У лютому 1968 року журнал *Fortune* надрукував статтю, яка віщувала кінець професії промислового дизайну. Звісно ж, дизайнери стривожилися та вкрили статтю ганьбою. Але мені здається, що головні аргументи статті у *Fortune* були справедливими. Настав час, щоби той промисловий дизайн, який ми знаємо, припинив своє існування. Коли дизайн почав працювати на штамповані «іграшки для дорослих», убивчі машини з блискучими спойлерами та «чоловічі» й «жіночі» друкарські машинки, тостери, телефони і комп'ютери, він втратив право на існування.

Дизайн має бути інноваційним, креативним і придатним до використання всюди інструментом. Він мусить відповідати справжнім потребам людства й стати більш орієнтованим на дослідження своїх об'єктів — годі засмічувати навколишній світ об'єктами та структурами з поганим дизайном.

Протягом останніх приблизно десяти років я працював із командами досвідчених дизайнерів та початківців по всьому світові. І на острові у Фінляндії, і в сільській школі в Індонезії, і в офісі з кондиціонерами та краєвидом Токіо за вікном, і в маленькому рибальському селищі в Норвегії я намагався чітко пояснити, що значить дизайн у соціальному контексті. Але я не міг розповісти це всім — тож навіть у електронну еру Маршалла Маклуена мені довелося повернутися у світ друкованих видань.

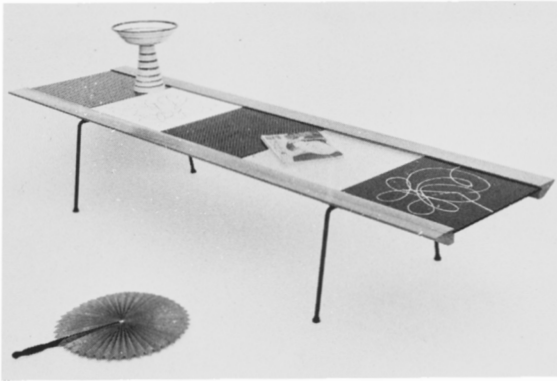
До наших послуг неймовірний обсяг літератури про дизайн, і зокрема тисячі практичних навчальних посібників,

які проголошують себе книгами тільки для дизайнерів або — з огляду на те, що підручники продаються краще, — для студентів дизайну. Соціальний контекст дизайну, а також аудиторія простих смертних приречені на вічне забуття.

Переглядаючи книги з дизайну сімома мовами, що заповнюють шухляди мого будинку, я зрозумів: книги, яку я хотів би прочитати, книги, яку я би щиро порадив своїм студентам і колегам, там немає. І це не було суто моєю особистою проблемою: адже для будь-якого дизайнера критично важливо пам'ятати, що він чи вона живе в суспільстві, і все створене їхніми руками має соціальне, економічне та політичне підґрунтя. Отже, я вирішив написати саме таку книгу, яку хотів би прочитати.

Її написано також із урахуванням моєї позиції, що в самій концепції патентів і авторських прав є щось неправильне. Якщо я спроєктую терапевтичну іграшку для дітей із вадами розвитку, то для мене буде неприйнятно відкладати виробництво на півтора року заради метушні з патентом. Мені здається, що таких ідей багато, вони даються легко, і це неправильно — заробляти на базових потребах інших. Мені пощастило перекопати багатьох моїх студентів, і вони тепер також поділяють цю думку. Багато прикладів дизайну, які ви знайдете у цій книзі, ніколи не було запатентовано. Насправді я дотримуюся протилежної стратегії: часто ми зі студентами робили креслення — наприклад, ігрового майданчика для сліпих дітей, — додавали опис-інструкцію, як його сконструювати, а потім малювали загальну концепцію того, який він матиме вигляд. Якщо хтось колись напише і попросить ці матеріали, мої студенти надішлють їх безкоштовно. Я намагаюся вчиняти так само. Думаю, приклад із реального життя краще це пояснить.

Невдовзі після завершення навчання, приблизно двадцять років тому, я закінчив дизайн кавового столика, заснований на абсолютно нових принципах конструювання та збірки.

«Transite Table», дизайн автора (фото з журналу *Sunset*).

Я надіслав фотографію та малюнки цього столика до журналу *Sunset*, що надрукував його як проект-саморобку у випуску за лютий 1953 року. Майже відразу меблева компанія *Modern Color* із Південної Каліфорнії поцупила той дизайн із журналу й запустила у виробництво. Відомо, що вони продали не менше ніж вісім тисяч таких столиків за 1953 рік. Але нині вже 1970-й. *Modern Color* давно збанкрутувала, але *Sunset* нещодавно передрукував дизайн у своїй книзі *Furniture You Can Build* (Меблі, які ви можете зробити самі), тож люди й далі роблять такі столики для себе.

Сам Томас Джефферсон висловлював сумніви щодо філософії патентів. Коли винайшов свою тріпачку для конопель, він не хотів отримувати на неї патент. Джефферсон писав своєму другові: «Чогось схожого так давно потребували ті, хто вирощує коноплі, тож як тільки впевнюся, що мій винахід ефективний, я, мабуть, опублікую його анонімно, аби сюди не впхався жоден патентний повірений».

Я сподіваюся, що ця книга принесе нове бачення процесу дизайну та започаткує розумний діалог між дизайнерами

і споживачами. Її поділено на дві частини, кожна по шість розділів. У першій частині — «Як воно є» — я спробував окреслити поняття нинішнього дизайну та конструктивно його розкритикувати. Шість розділів частини «Як могло би бути» дають читачам принаймні один новий спосіб поглянути на стан речей із попередніх розділів.

Упродовж багатьох років мене надихали й допомогали мені люди з різних куточків світу. Вони формували ідеї та ідеали, що зробили цю книгу необхідною. Я провів багато часу серед народів навахо, ескімосів і балійців, а також щонайменше третину кожного з останніх семи років — у Фінляндії та Швеції. Я думаю, що саме через це мої думки зараз такі, якими вони є.

Четвертим розділом, «Убивство саморобок», я завдячую пізнім працям доктора Роберта Лінднера з Балтімора, із яким листувався кілька років. Саме від нього я почув про концепт «тріади обмежень». Ідею «*kymmenykset*» (десятини) я вперше озвучив під час конференції з дизайну на фінському острові Суоменлінна у 1968 році. Слово «*ujamaa*» як простий спосіб сказати «ми працюємо разом і допомагаємо одне одному» (без колоніальної чи неокolonіальної експлуатації) я запозичив у народів Африки під час своєї роботи в ЮНЕСКО.

Панові Гаррі М. Філо, юристові з Детройту, я завдячую багатьма прикладами небезпечного дизайну, наведеними у п'ятому розділі.

Багато тез одинадцятого розділу «Неонова дошка» співзвучні з думками двох моїх добрих друзів: Боба Малона з Коннектикуту й Бакі Фуллера.

Чотирьом людям я вдячний особливо. Волтеру Махонену з Коста-Меса в Каліфорнії — за його життя, що слугувало мені прикладом і надихало йти далі, навіть коли моя мета здавалася недосяжною. Він навчив мене справжнього розуміння фінського слова «*sisu*». Патріку Декеру з Коледж-Стейшн у Техасі за те, що вмовив мене писати цю книгу. Олофу «Пелле»

Йоганссону з Хальмштаду та Стокгольму (Швеція) — за наші з ним суперечки про тонкощів дизайну, які тривали не одну ніч, і за те, що уможливив перше видання цієї книги шведською мовою. Моїй дружині Гарланні, котра допомагала мені написати те, що я справді хотів висловити, замість того, що звучало би краще. Її допитливість, критика та вміння надихати часто допомагали мені в переламних моментах роботи.

Гострий розум і допомога мого редактора, Верна Моберга, зробили цю книжку, перекладену з оригіналу шведською, більш промовистою та конкретною.

У середовищі, яке вже облажалося у візуальному, фізичному та хімічному плані, найкраща і найпростіша річ, яку архітектори, індустріальні дизайнери, проєктувальники та всі інші можуть зробити для людства, — це *повністю припинити роботу*. Дизайнери, принаймні почасти, винні у кожному вияві забруднення довкілля. Але в цій книзі я трохи лояльніший: мені здається, що ми можемо не просто припинити роботу, а переключитися на щось корисне. Дизайн може й мусить стати шляхом до зміни суспільства новим поколінням.

Як соціально та морально залучені до життя дизайнери, ми маємо зважати на потреби світу, вже припертого до стіни — коли годинник апокаліпсису застиг за хвилину до опівночі.

*Гельсінкі — Сінгарад'я (Балі) — Стокгольм
1963–1971*

Передмова до другого видання

Книгу «Дизайн для реального світу» було написано між 1963 та 1970 роками. Опубліковану в оригіналі шведською, я її трохи допрацював для видання у Сполучених Штатах 1971 року. Протягом наступних двох років вона вийшла друком у Англії, а також її було перекладено для публікації в Німеччині, Данії, Італії, Фінляндії, Югославії, Японії, Франції, Іспанії та Латинській Америці. Відтоді з'явилися переклади ще на дванадцять мов, і «Дизайн для реального світу» став найбільш розповсюдженою книгою про дизайн у світі. Минуло понад десятиліття, і мені здається, що саме час додати нового матеріалу, що відобразить зміни в динамічному світі й реакцію на них у професії, що досі так повільно змінюється. Я переглянув старий матеріал і пояснив соціальні та етичні ролі дизайну повніше.

Важко навіть уявити світ кінця 60-х та початку 70-х років, коли «Дизайн для реального світу» забракували кілька видавництв за незнайомі концепції «екології», «етології» чи «країн третього світу». Це були часи книги *The Greeting of America* («Привітання Америки»), яка облудно переконувала більшість, що середній вік людей у Сполучених Штатах зменшується (насправді все навпаки), і більшість тодв все ще захищала концепцію неконтрольованого росту. Права жінок, забруднення, «посіріння Америки», масове безробіття, різке зменшення автомобільної та металовиробної індустрії у Сполучених Штатах і всесвітній забіг до термоядерного Армагедону — усе це люди ще не сприймали за реальне.

Коли ця книжка вперше з'явилася в Америці, її ідеї відкидали, висміювали або несамовито нападалися на них — і це

все про дизайнерську спільноту. Один журнал для професійних дизайнерів опублікував рецензію, і в ній деякі з моїх пропозицій, такі як заощадження енергії, повернення до вітрильників та повітроплавання й дослідження альтернативних джерел енергії було названо «ідіосинкратичним маренням», а книгу з обуренням засуджено як «напад на Детройт, змішаний із утопічними концепціями для меншин». Мене попросили вийти з моєї професійної організації у Сполучених Штатах і, коли Центр Жоржа Помпіду планував виставку американського промислового дизайну, професійна спільнота погрожує бойкотувати її, якщо там буде представлено хоч одну мою роботу. Бляшанкове радіо (що на сторінці 225) висміювали чи не найбільше: воно навіть заробило мені прізвисько «дизайнер зі звалища».

Книга «Дизайн для реального світу» з'явилася у більшості книгарень Європи разом із двома іншими: *Future Shock* («Шок майбутнього») Елвіна Тоффлера та твором мого доброго друга Фріца Шумахера *Small is Beautiful* («Маленьке — це прекрасно»). Між нашими трьома книгами є дещо спільне й дуже важливе. Тоффлер яскраво описав мінливе майбутнє й те, як нам відшукати мир у собі посеред нескінченних змін. Але можливість повернути назад висхідну механізацію людства («...мінливе докільця вимагає гнучкої поведінки та змінює тренд його механізації», як сказав Артур Кьостлер) Тоффлер все ж повністю не описав. Шумахер бачив це чіткіше та погоджувався з моїм формулюванням, що *велике не працює*.

Мабуть, найкраще ми вчимося на катастрофах. Після критичного безробіття в Детройті, трьох нафтових криз, чотирьох екстремально холодних зим, двох великих посух, що призвели до браку води, повеней, що стають дедалі страшнішими, глобальної енергетичної кризи та загального економічного спаду за останні тринадцять років цю книгу потроху стали сприймати прихильніше навіть у Сполучених Штатах. Її почали не тільки купувати, а й вивчати у школах дизайну

та архітектури, а до того ж звертатися до неї в антропології й дослідженні поведінки людини, вивченні англійської мови та на курсах індустріального менеджменту в багатьох університетах.

У другому виданні деякі розділи книги було повністю переписано. В усі розділи внесено зміни й додано багато нового матеріалу. Я вирішив прибрати чимало з передбачень, зроблених у першому виданні. Деякі речі, про які я писав у 1970 році, нині здаються настільки далекими від реальності, аж мені за них соромно. Інші ж за ці тринадцять років, навпаки, справдилися, — і обидва варіанти заслуговують на обговорення. Чимало передбачень, які я зробив у 1970 році, от-от стануть реальністю: простіше пакування, енергозберігальні прилади, альтернативні джерела енергії, розуміння екології, повернення до вітрильників (хоча тепер із комп'ютерним управлінням), перевідкриття повітроплавання. Деякі ідеї все ще чекають на втілення. Те, що я писав про автомобілі, у Сполучених Штатах справдилося, на жаль, повністю — із катастрофічними наслідками для мільйонів робітників та їхніх впертих босів у Детройті, — а тим часом давно вже назріла зміна парадигми у сфері будівництва житла. Ми навчилися думати про великі машини як про «пожирачів бензину» — і так само маємо навчитися думати про наші домівки як про «пожирачів простору», бо саме такими вони і є. Великі будинки, скляні стіни чи вітальні, що не використовуються більшу частину часу, уже не мають права на існування — із такими високими витратами енергії на опалення та кондиціонування повітря.

Більшість оригінальних малюнків і діаграм лишилися. У окремих випадках я додав нові ілюстрації, щоби повніше виразити свою думку. Звертаю увагу читачів на зміну мого визначення дизайну (див. Розділ 1). Бібліографію також було осучаснено та розширено.

У 1971 році я переїхав до північної Європи, жив і працював там багато років, їздячи у тривалі відрядження до країн, що

розвиваються. Більшість із того, що я писав про дизайн для країн третього світу в першому виданні, тепер здається дещо наївним. Менше з тим, я вирішив лишити деякі з моїх спостережень у другому виданні, бо вони ілюструють зверхнє ставлення, яке більшість із нас виявляли до бідніших країн десятиліття тому. Ми боролися проти колоніалізму та експлуатації, але і я, й інші не змогли оцінити, чого ми можемо *навчитися* в тих, кого так завзято повчали. Хоча будинки, що їх спроектували та збудували в Нігерії юні скандинавські дизайнери, стоять порожні й непотрібні, дизайнери засвоїли цей урок. Вони дізналися, як проектування будинку може допомогти великим сім'ям, розвинути околиці або перетворити соціальні зв'язки на сильні й сталі спільноти. На дорозі між багатими північними народами та біднішими південними має бути двосторонній рух. Це надихає — бачити, що дизайнери третього світу можуть вирішити свої власні проблеми без впливу «експертів», що приїхали на два тижні розказати, як треба.

Та все ж деякі факти приголомшують. У країнах третього світу живе майже втричі більше людей, ніж у розвинених країнах. У середньому вони заробляють удесятеро менше, ніж люди з багатих країн, їхнє життя вдвічі коротше, ніж у людей на півночі. Із розрахунку на кожен долар, що громадяни розвинених країн сплачують за медицину, ці люди витрачають лише три центи. Коли на півночі на навчання витрачають один долар, у країнах третього світу — лише шість із половиною центів. І ця статистика — навіть не початок історії епідемії, голоду, браку корисних речовин і повного відчаю, якими сповнено життя 2,6 мільярдів представників бідних народів.

Зазвичай згадується дві категорії причин, чому ми, мешканці технологічно розвиненої частини світу, мусимо допомагати іншим. Перша категорія стосується нашої власної безпеки, друга — етики.

Перший аргумент на користь безпеки нікуди не годиться: страх, що понад три мільярди людей нападуть на нас у наших домівках, — апокаліптичне повторення повстання гетто у 60-х, але у світовому масштабі, — абсурдний. Навіть більш розвинені країни вважають війну в сучасних умовах надто дорогою забавою.

Деякі люди, без сумніву, занепокоєні нещодавною хвилею імміграції з Нікарагуа, Гаїті, В'єтнаму тощо. Вони бояться що мільйони людей із бідних країн переїдуть на північ. Цей другий аргумент на користь «безпеки» так само жалюгідний, як і перший. Люди в усіх країнах, бідних чи багатих, прив'язані до своєї культури та рідної землі, вони не мають сильної мотивації стати вигнанцями й опинитися в чужій спільноті.

Але є резонні етичні та моральні причини допомагати нужденним країнам. Навіть на прагматичному рівні: світ, де відстані скорочуються, літаки облітають довкола земної кулі, а комунікація всюди відбувається миттєво, не може дозволити, щоб три чверті його населення були хворими, голодними чи помирало від недбалості. Етика ситуації чітка: ми всі — мешканці одного глобального селища, і ми маємо зобов'язання перед нужденними. Підвести філософське та моральне підґрунтя під зменшення прірви між економіками півночі та півдня водночас і просто, і складно. Ми тепер знаємо, що закидати нерозвинені країни грошима, їжею чи іншою гуманітаркою не має сенсу. Так само не працює і експорт «фабрик під ключ» або «миттєвих експертів із технології». Досвід допомоги Радянського Союзу Китаю, програми Сполучених Штатів із розвитку Ірану, китайська допомога Танзанії та інтервенція Куби до Анголи щонайменше це доводить.

Грандіозні фінансові вливання з-за кордону не можуть побороти злидні в Індії — і водночас *брак* таких вливань врятував Китай. У 1956 році Мао Цзедун впровадив у Китайській народній республіці політику «відновлення власними силами». Результатом стали докорінні соціальні зміни та — це

важливіше — зміна у свідомості людей, яка привела до освіти й розвитку автономних децентралізованих рішень.

Цікавий парадокс: ті «бідні країни», що найбільше просять про допомогу, насправді багаті. Їхнє багатство — у природних ресурсах та просто неймовірній кількості джерел альтернативної енергії. По південний бік екватора енергію сонця використовувати набагато легше. Саме там можна знайти геотермальні джерела, успішніше розвивати переробку біомаси та проекти альтернативного пального (майже 80 відсотків машин у Бразилії їздять на спирті, видобутому з цукрової тростини). Пустелі дають неймовірні можливості для використання теплової енергії, адже коливання температури там — аж до сорока градусів протягом доби. Знову ж таки, у Південній півкулі тропічні зливи починаються у визначений час, а вітри найсильніші.

Допомога країнам, що розвиваються, викликає ненависть, схожу на ту, яку скалічені відчувають до своїх милиць. Що нам справді потрібно — це двостороння співпраця, сильний рух на зменшення фінансової й системної залежності бідних країн. Серйозний перегляд ситуації з обох боків уже давно мав відбутися. Чужинці можуть організовувати освіту та завозити доступні засоби контрацепції, але контроль народжуваності має народитися з волі самих людей. Звичка покладатися на себе — це базовий навчальний курс, який кожен і кожна проходять самі.

Є багато речей, яких ми, у свою чергу, можемо навчитися в країн, що розвиваються, — про стиль життя, технології невеликого масштабу, переробку та повторне використання матеріалів і ближчий зв'язок між людиною та природою. Нетрадиційна медицина та соціальна організація — це теж царини, які ми можемо опанувати разом.

Одна риса притаманна і Радянському Союзу, і Сполученим Штатам, і Японії: вони намагаються продати чи нав'язати власний стан розвитку біднішим країнам. Це так не робиться.

Сполучені Штати та Росія досягли свого сучасного стану через багатолітній шлях створення ідентичності й навчання. Вони поклалися на себе. Правило «не давай дитині пістолет» у цьому випадку правильне. Не має сенсу віддавати повністю автоматизовану фабрику країні з економікою, що заснована на некваліфікованій праці. Це ніби увімкнути канал рок-музики й «Зоряні Війни» з відеоіграми в суспільстві, де ще не вміють читати й писати.

Власний досвід за ці тринадцять років показав мені, що автономність і здатність покладатися на себе почали цінувати і в країнах третього світу. Тамтешній істеблїшмент із його ручними експертами та невеликим колом еліти, яка навчалася за кордоном, усе ще може молитися про спасіння на Міжнародний валютний фонд — але селяни, фермери, робітники, дизайнери та інноватори у країнах третього світу дедалі частіше доходять висновку, що злидні — це не вирок, а виклик, який можна зустріти з гідністю.

Оригінальна присвята книги — «Цю книгу я присвячую своїм студентам за те, чого вони мене навчили» — лишається. Але я хотів би також присвятити це доповнене видання дизайнерам, архітекторам, фермерам, робітникам, молоді та студентству Бразилії, Камеруна, Республіки Чад, Колумбії, Гренландії, Гватемали, Індонезії, Мексики, Нігеру, Нігерії, Папуа Нової Гвінеї, Танзанії, Уганди та Югославії, із якими я працював і які показали мені, що бідність — мати інновацій. Приклади я навів у книзі.

Країни, що розвиваються, та всі інші мають згуртуватися, об'єднуючи прості підходи невеликого масштабу з новими технологіями — це вперше уможливіло децентралізований розвиток, де основним виміром стає людина. Бідні люди у країнах, що розвиваються, бідні та знедолені представники багатих народів і всі інші, хто має мудро обирати інструменти, системи та речі, які ми виробляємо й використовуємо, складаються в одне глобальне суспільство. Головний виклик

полягає в тому, аби разом досліджувати всі можливості останніх років нинішнього століття. Із цього натхненного пошуку в переплетінні краси, культур і альтернативного дизайну народиться щось нове та змістовне.

*Пенанг (Малайзія) — Дартінгтон-Голл,
Девон — Богота (Колумбія)
1981–1984*

Віктор Папанек

ДИЗАЙН ДЛЯ РЕАЛЬНОГО СВІТУ

Екологія людства та соціальні зміни

З англійської переклала *Дарія Цепкова*

Редакторка *Оксана Плаксії*

Коректорка *Ніна Тихоновська*

Дизайнер *Микола Ковальчук*

Підписано до друку 2.03.2020 р.

Формат 60×90 1/16. Друк офсетний. Наклад 1000 прим.

*В макеті використано шрифти «Casus Pro», «Osnova Pro» та «Leksa Sans»
відповідно до умов ліцензій Adobe Fonts та Myfonts.com*

ArtHuss

Видавництво «ArtHuss»

04214, Київ, вул. Героїв Дніпра, 62, кв. 31

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5964 від 23.01.2018 р.

+38 (044) 227 69 63

www.arthuss.com.ua

huss

Надруковано «Фамільна друкарня Huss»

04074, Київ, вул. Шахтарська, 5

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3165 від 14.04.2008 р.

+38 (044) 587 98 53 · info@huss.com.ua · www.huss.com.ua